

فرهنگ پویا: اجازه می‌خواهم در محضر جنابعالی، پرسش خود را با مقدمه‌ای کوتاه آغاز کنم. می‌گویند در عالم، دو چیز، شبیه هم نیست، دو قطره باران، دو مروارید دریا، دو نغمه بلبل؛ هرچیز شبیه خودش هست. به نظر حضرتعالی چه ویژگی‌هایی علامه مصباح را شبیه خودش کرده بود و ایشان را الگو کرده بود؟

- آن چیزی که برای من از اول مهم بوده این است که عالم هرچقدر سطح‌اش بالاتر است، متواضع‌تر می‌باشد. در این خصوص حضرت آیت‌الله مصباح یک الگو و نمونه بودند، چنانکه حضرت آیت‌الله محمدتقی جعفری نیز در این خصوص این‌چنین بودند، این‌ها واقعاً الگو بودند. به همین جهت بود که خیلی طرفدار داشتند. لذا آدم وقتی به یک مقام عالی می‌رسد باید تواضعش را حفظ کند. نکته دیگر این‌که انسان باید دغدغه محیط را داشته باشد؛ در محیط ما چه می‌گذرد، مشکلات محیط ما چیست. شما ببینید علامه از دهه ۴۰ وارد این نگرش شدند، در دهه ۴۰ درست آن دهه‌ای که من آمریکا بودم، دغدغه‌شان آن مسائلی بود که ذهن‌ها را اذیت می‌کرد آن موقع مارکسیسم خیلی رایج

علامه مصباح قُدَس سره مانند شهید مطهری به روز بود مصاحبه با دکتر مهدی گلشنی

مصاحبه کننده: حسن ابراهیم زاده

بود خیلی‌ها توده‌ای بودند، اصفهان هر جا راه می‌رفتیم روزنامه‌فروش‌ها همه توده‌ای بودند به اصطلاح چپی بودند و علامه طباطبایی و علامه مطهری و آیت‌الله مصباح و دیگرانی از شاگردان علامه طباطبایی تشخیص دادند که این موضوع برای جامعه علمی ما ایجاد مشکل خواهد کرد. خیلی زود این معضل را تشخیص دادند و مبارزه فکری با آن‌ها را شروع کردند. لذا دغدغه این عزیزان نجات جامعه و به‌خصوص نهاد علم از این انحرافات فکری بود برخلاف کسانی که با جریان چپ فقط مبارزه سیاسی می‌کردند.

فرهنگ پویا: اشاره فرمودید به علامه جعفری و شهید مطهری، ما در سیر و سلوک این بزرگان وقتی نگاه می‌کنیم می‌بینیم که شهید مطهری بیشتر با جریان چپ درگیر می‌شود، شهید بهشتی با جریان لیبرال. علامه جعفری یک کمی سبقه عرفانی و اخلاقی می‌گیرد اما علامه مصباح در همه این جبهه‌ها و با انواع انحرافات فکری از جمله جریان انحرافی التقاطی درگیر شدند.

- همین‌طور است که فرمودید؛ خیلی‌ها به کمونیسم و مارکسیسم چسبیدند علامه مصباح و علامه جعفری هر دو این‌ها غیر از مارکسیسم چیزهای دیگری هم که ذهن‌ها را درگیر می‌کرد می‌پرداختند. بقیه حواسشان مشغول کمونیسم شده بود ولی علامه مصباح و علامه جعفری متوجه بودند که در نهاد علم انحرافات دیگری هم وجود دارد که این انحرافات باید اصلاح شود و بنابراین عام‌تر فکر می‌کردند فقط مارکسیسم نبود بنابراین پوزیتیویسم هم بود بقیه این‌طور نبودند خیلی روی مارکسیسم به اصطلاح روی چپی‌ها تمرکز کرده بودند ولی علامه مصباح تقریباً به همه انحرافات آن هم به صورت مبنایی می‌پرداختند.

فرهنگ پویا: به نظر حضرتعالی شاگردان علامه مصباح هم در این زمینه جریان‌ساز بوده‌اند؟

- بله جریان‌ساز بوده‌اند الان بعضی از شاگردانشان دارند جاهای مهم علمی را اداره می‌کنند و جریان‌ساز بوده‌اند اتفاقاً شاگردهای خاص ایشان خیلی خوش‌فکر هستند و هم‌اکنون جاهای حساس را اداره می‌کنند و همان نهضت فکری را دارند ادامه می‌دهند.

فرهنگ پویا: ریشه توفیق ایشان را در چه می‌بینید؟

- ایشان به‌روز فکر می‌کردند و جزو استثنائات بودند. به عنوان نمونه حضرت علامه مصباح (ره)، شاگردان مؤسسه خود را به کانادا فرستادند تا دکتریشان را بگیرند. من به‌دقت توجه کردم، دیدم این کار را پاپ

نیز انجام داده است؛ پاپ کشیش‌ها می‌فرستاد، بروند و درس‌های روز را یاد بگیرند، علامه مصباح در این موضوع پیش‌قدم بودند. ۱۰ نفر را در سال ۱۳۷۲ فرستادند که در خارج درس بخوانند. خود ایشان به کانادا تشریف بردند با رئیس دانشگاه مگیل در این زمینه صحبت کردند. ایشان همچنین تشریف بردند به آمریکا و چند سخنرانی داشتند و از عده‌ای از اساتید آمریکایی دعوت کردند که به ایران بیایند. ایشان فردی بسیار روشن ذهن بودند و وسیع‌تر از دیگران به مباحث روز می‌پرداختند. ایشان به تبادل فکر خیلی اهمیت می‌دادند.

فرهنگ پویا: به وسعت فکری ایشان در حوزه اشاره کردید، تأثیر علامه در دانشگاه را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

- در دانشگاه از ایشان خیلی استفاده نشد. من بی‌رو دریاپستی باید بگویم علت آن این است که دانشگاه‌ها عمدتاً در جریان دینی نیستند. در زمان شاه خود بچه‌های مؤمن می‌رفتند کتاب‌های امثال علامه مصباح را می‌خواندند و بعد از انقلاب چون وزارت علوم کاری نکرد که کتاب‌های دینی خیلی در دانشگاه‌ها رایج باید لذا در دانشگاه‌ها خیلی به آن‌ها توجه نشد. من اتفاقاً حالا اصرارم این است که باید شاگردان ایشان مقداری توجه خود را روی دانشگاه‌ها بگذارند؛ یعنی همین مؤسسه آموزشی امام خمینی به طرق مختلف سعی کنند روی دانشگاه‌ها تأثیر بگذارند.

فرهنگ پویا: یعنی به نظر حضرتعالی دانشگاه‌ها مشکل بینشی دارند تا دانشی؟

- بله! مشکل جدی دارند، همین جریان‌ات اخیر را نگاه کنید متوجه می‌شوید.

فرهنگ پویا: آیا آثار علامه می‌تواند برای حل این مشکل وارد دانشگاه شود؟

- بله می‌تواند ولی من معتقدم بعضی از آثارشان را می‌توانند به صورت مختصرتر در آورد؛ مثلاً در حد یک رساله، رساله در موضوعات خاص، همان‌گونه که برای کتاب‌های مرحوم مطهری انجام شد، سپس آن‌ها را در دانشگاه توزیع کنند. مسئله این است که آثار علامه، در دانشگاه‌ها رواج پیدا نکرده چون جریانی در دانشگاه وجود دارد که مانع این کار می‌شود.

فرهنگ پویا: حضرتعالی یکی از ویژگی‌های ایشان را مخاطب‌شناسی و به‌روز بودن و این‌که مخاطب را به‌روز می‌شناخت، و ادبیاتش هم نسبت به بعضی از بزرگان به‌روزتر بود، برشمردید. به غیر از این دو

ویژگی، ایشان چه ویژگی‌های دیگری داشتند؟

- بله ادبیات ایشان و مرحوم مطهری و علامه محمدتقی جعفری و عده‌ای دیگر به‌روز بود.

فرهنگ پویا: احساس می‌شود جریان‌ی وجود دارد که مانع از ورود فکر اسلام ناب به دانشگاه‌ها می‌شود. آیا شما هم همین احساس را دارید.

- بله. نفوذ غرب! من این را بارها گفته‌ام، مصاحبه هم کردم، دهه اول انقلاب هم نوشتم، غرب می‌داند اگر اسلام در دانشگاه‌های ما قوی شود هیچ وقت نمی‌تواند بر ما سلطه پیدا کند، عوامل غرب به شدت در دانشگاه‌ها فعال هستند، من چندی پیش در روزنامه جوان که از من یک مصاحبه چاپ کرد؛ گفتم که من چندبار به وزیر اطلاعات وقت نامه دادم که افرادی در برخی از دانشگاه‌ها گویا جاسوس غرب هستند! خیلی واضح هست وقتی آن جاهای حساس این تیپ آدم‌ها فعال باشند چه می‌شود.

فرهنگ پویا: ظاهراً شما با آغاز انقلاب فرهنگی، جزء شخصیت‌هایی بودید که در آن هسته‌های اولیه قرار داشتید؟

- بله، حضرت آیت‌الله مصباح هم یک دوره‌ای در شورای انقلاب فرهنگی تشریف داشتند، در زمان آقای خاتمی می‌آمدند خیلی هم حرص می‌خوردند اما برخی در شورای عالی انقلاب فرهنگی به حرف‌های ایشان و ماها گوش نمی‌دادند!

فرهنگ پویا: خاطره خاصی نسبت به خود حضرتعالی و یا علامه نسبت به آن جلسات به یاد دارید؟

- بله، در آن زمان ایشان به آقای خاتمی در حوزه‌های مختلف نقد داشتند.

فرهنگ پویا: یعنی از سر ناامیدی یا به دلایل دیگر؟

- اعتقاد داشتند که این کارهایی که دارند می‌کنند اشتباه هست.

فرهنگ پویا: در خصوص بحث تفکرات بنیادین علامه، حضرتعالی کاری کردید یا نه؟
استاد: من هم در آن جهت عمل کردم، تفکر بنیادین اسلامی.

فرهنگ پویا: آنکه بله، برای خود حضرتعالی سر جای خودش هست، در همه دانشگاه‌ها هم استقبال می‌کنند منتها...

- ولی در همان جهت بوده، یک جاهایی هم اسم آوردم، ذکر کردم ولی در همان جهت بوده برای اینکه نکته اصلی ایشان و مرکز توجه ایشان این بود که جهان‌بینی اسلامی در محیط علمی و جامعه حاکم شود.

فرهنگ پویا: یک مطلبی من از حضرت آقا بخوانم نسبت به دغدغه‌ها و درد دل‌هایی که خود حضرتعالی هم اشاره فرمودید، حضرت آقا می‌فرمایند که دشمن از تفکر صحیح و درست متکی به یک جهان‌بینی صحیح خوشش نمی‌آید و لذا هرکسی در میدان می‌آید در مقابلش می‌ایستد، این جریان نفوذ بوده.

- جریان نفوذ هست، یک تفکر سکولار بی دین است یعنی اگر دین هم داشته باشد، به اندازه یک نماز و روزه است ولی دین با نماز و روزه تمام نمی‌شود.

فرهنگ پویا: شما غیر از نگاه به بعد نظری و اندیشه‌ای که به حضرت علامه دارید، از نظر رفتاری مطلب خاص یا خاطره خاصی دارید از علامه؟

- تواضعشان، نشد یک نامه‌ای بنویسم و جواب ندهند، من برای بعضی از علمای عظام نامه نوشتم، جواب ندادند ولی بعضی‌ها مثل حضرت آیت‌الله مصباح، حضرت آیت‌الله سبحانی بدون استثناء جواب دادند.

فرهنگ پویا: می‌توانیم سؤال کنیم از شما که در این نامه‌هایی که حضرتعالی به مراجع عظام می‌نوشتید محور چه بوده؟

- مثلاً کتابی را به آنها تقدیم کردم، کتابی که در سال ۶۶ درباره برهان و علوم طبیعت نوشتم، پرسیدم که اگر نظری دارید بدهید، خیلی نامه تمجید آمیز و تشکر و تقاضای اینکه خداوند توفیق بیشتر در این جهت به شما بدهد و برای من ارسال کردند.

فرهنگ پویا: به موفقیت علامه در عرصه نوشتاری اشاره فرمودید و بحث آموزش هم اشاره فرمودید، به نظر شما در عرصه تبلیغ هم علامه موفق بوده یا نه؟

- در عرصه تبلیغ، وظیفه شان را انجام دادند، این چیزهایی که ایشان انجام دادند منتشر شود آن به عهده دیگران است، ایشان وظیفه شان بود که این حرف‌ها را زدند و کتاب نوشتند، دانشگاه باید به کار ببرد، صدا و سیما باید منتشر کند، بر عهده دیگران است، ایشان وظیفه شان را انجام دادند، در این مسیر هیچ کجا در مقابل سیاسیون رودربایستی نداشتند.

فرهنگ پویا: در رابطه با شورای انقلاب فرهنگی خود شما بهتر می‌دانید از سال ۵۹ به بعد که یک اتفاقاتی افتاد و دانشگاهها تعطیل شد و دوباره دانشگاهها برپا شد، علامه مصباح هم بودند، خود حضرتعالی هم نقش آفرینی داشتید...

- علامه یک دوره کوتاهی بودند، من ۲۵ سال بودم ولی علامه یک دوره چهار پنج ساله بودند و آن وقت خاطره مهم من انتقاداتشان بود که خیلی واضح و شدید بود.

فرهنگ پویا: نکات بسیار خوبی را بیان فرمودید، یک نکته دیگر هم حضرت آقا بیان داشتند، می‌گویند ایشان به غیر از اینکه علم داشتند، بصیرت داشتند، یک صفایی هم داشتند حالا حضرتعالی صفای ایشان را نسبت به تواضع ایشان بیان کردید...باز هم اگر نکته‌ای هست بفرمائید.

- صفایشان در همان رفتارشان بود، در رفتار فرزندانشان هم می‌توانید ببینید، خیلی مهم است، غفلت نکنید، علامه مصباح همیشه متواضعانه پاسخ میداد.

فرهنگ پویا: و ایشان از جمله بزرگانی بوده که فرزندانشان به جایی رسیده‌اند که حضرت آقا می‌فرمایند فرزندان صالح و عالم و نسبت به کمتر کسی چنین تعابیری دارند...

- ببینید الان نمونه‌اش این دو علی‌آقا و آقا مجتبی را نگاه کنید، واقعا رفتار ابوی را مجسم می‌کنند.

فرهنگ پویا: به نظر تان نکته خاصی وجود دارد که در خصوص علامه مصباح و برکات و آثارشان باید گفته شود؟

- به نظر من الان مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (رحمه الله علیه) باید در آثار علامه نگاه کند، یک قسمت‌هایی هست که الان در جامعه دغدغه هست، در دبستان‌ها، دبیرستان‌ها، دانشگاه‌ها، آنها را استخراج کنند؛ آنها را به صورت رساله منتشر کنند، سعی هم کنند که با انتشار دانشگاه‌ها مرتبط باشند و با بعضی اساتید متدین دانشگاه‌ها تا در محیط دانشگاه پخش شود.

فرهنگ پویا: اگر بخواهید علامه را در یک جمله خلاصه بیان بفرمایید...

- عالمی الگو از نظر تواضع و رفتار و به روز بودن.

